

מניעת פרס ישראל מתומך עקיף ב-BDS אינה השתקה

הדעת אינה סובלת שידה של המדינה תעניק פרס של כבוד ויקר למדען שמביע תמיכה, גם אם עקיפה, בתנועה שמקדמת חרם כלכלי, אקדמי ותרבותי על ישראל • בעתירה נגד החלטת השר, על שופטי בג"ץ להציב "מתחם סבירות" רחב
פרופ' עודד מוזריק 1/4/21

זה מקרוב פורסם שהוגשה עתירה לבג"ץ נגד שר החינוך יואב גלנט בשל סירוב לאשר את המלצת ועדת פרס ישראל בתחום מדעי המחשב להעניק את הפרס למדען מסוים. פרטי העתירה נאסרו לפרסום.

ברשימה זו אניח, על פי מה שפורסם, שהסירוב נובע מכך שהזוכה נמנה עם החותמים על פנייה לממשלת גרמניה לבטל את החלטת הפרלמנט הגרמני, שהגדירה את תנועת החרם האקדמי והתרבותי על ישראל (BDS) כתנועה אנטישמית. העותרת היא ועדת הפרס, ועתירתה הוגשה לאחר שלבקשת השר שבה ועיינה ואשררה את החלטתה להעניק את הפרס לאותו מדען.

פרס ישראל מוענק בתהליך שמוסדר בתקנון הפרס. המועמדויות נבחנות בידי ועדות מקצועיות שממונות ביד השר, והמלצותיהן טעונות אישור של השר. ספק אם שיקול-הדעת המקצועי של ועדת הפרס הוא שפיט. אולם על מדוכת הדין בעתירה מוצב שיקול-הדעת של השר, שהוא בוודאי שפיט.

בירור העתירה צריך לצלוח שלוש משוכות: התשתית העובדתית, מסגרת שיקול-הדעת של השר וסבירות שיקול-הדעת של השר. נסיבות הרקע העובדתי של העתירה חשובות, אולם לנוכח צו איסור הפרסום לא ניתן להידרש אליהן.

מרכז הכובד של העתירה נעוץ בשאלה האם שר החינוך מוסמך להימנע מאישור המלצות הוועדה המקצועית בשל שיקולים ציבוריים ולא מקצועיים. בעניין אחד הובעה בבית המשפט העליון דעה שמניעת הפרס ממי שנמצא ראוי לו מבחינה מקצועית בשל עמדות והשקפות שהביע, עלולה להוות פגיעה בחופש הביטוי ובסיס ל"השתקה" ו"סתירת פיות" (פרשת העיתונאי שמואל שניצר).

פרס ישראל אינו זכות מוקנית

אין מדובר בחופש הביטוי. יאמר האומר את אשר על לבו ויחתום על פניות ועצומות כחפצו. אך האם המדינה צריכה להעניק לו את פרס ישראל שעה שהוא מביע תמיכה - אפילו זו תמיכה עקיפה - בפעילות של תנועה שקוראת להפעיל על ישראל חרם כלכלי, אקדמי ותרבותי? הדעת אינה סובלת שידה של המדינה תושט להעניק פרס של כבוד ויקר למי שקורא לגלות כבוד מן המדינה, לפגוע בה ולבזותה (קריאה שייתכן שבאה בגדר החוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם).

ההמלצות המקצועיות של ועדת הפרס מחיבות את השר אם לא נפל בהם פגם של אי חוקיות. אולם בביצוע תפקידו אין השר רשאי להלך כסומא בארובה. חובתו הציבורית והתפקודית היא לוודא שאין שיקול לבר מקצועי, ערכי, מוסרי, חברתי שבעטיו יש למנוע את הענקת הפרס. פרס ישראל אינו זכות מוקנית למי שהומלץ לזכייה. המלצת הזכייה אינה קניינו החסיין מפגיעה של הזוכה. אכן אין למנוע מן הזוכה את זכייתו על פי שרירות לב השר או מכוח שיקולים זרים. ניתן וצריך למנוע את הזכייה בהתקיים טעם מצדיק.

ההצדקה של החלטת הסירוב סובבת את סבירותה. בהקשר זה ראוי להעמיד לנגד עיני שופטי בית המשפט העליון את מחויבותם לתחום "מתחם סבירות" רחב שבגדרו עשויות לבוא החלטות שונות ואף סותרות. החלטת הסירוב של השר צריכה להישאר על עומדה אם

היא מצויה בתוככי מתחם הסבירות, אפילו אם ההחלטה סותרת את השקפתו האישית של שופט פלוני או של שופטת פלמונית.

הכותב הוא סגן נשיא (בדימוס) של בית המשפט המחוזי בתל אביב, חבר סגל בכיר באוניברסיטת אריאל ויועץ מיוחד למשרד עורכי הדין AYR - עמר רייטר ז'אן שוכטוביץ' ושות'